

MOŻLIWOŚCI ROZWOJU TURYSTYKI NA OBSZARACH PRZYRODNICZO CENNYCH NA PRZYKŁADZIE GMINY SOSNOWICA

Monika Hurba

Streszczenie

Rozwój turystyki na obszarach przyrodniczo cennych musi uwzględniać szereg ograniczeń związanych z występowaniem obszarów chronionych. W artykule omówiono potencjał rozwojowy gminy Sosnowica, położonej w prawie 70% na terenach objętych różnymi formami ochrony przyrody. Przedstawiono także główne założenia projektu pn. „Opracowanie innowacyjnego planu rozwoju gminy Sosnowica opartego na posiadanym potencjale i czynnym wykorzystaniu transferu wiedzy” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach ZPORR oraz Budżetu Państwa, zrealizowanego przez władze samorządowe w celu lepszego zarządzania gminą Sosnowica zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: plan rozwoju, Sosnowica

THE GROWTH POTENTIAL OF TOURISM IN VALUABLE NATURAL AREAS IN THE EXAMPLE OF SOSNOWICA MUNICIPALITY.

Abstract

Tourism development on valuable natural areas must take into account a number of limitations associated with the occurrence of protected areas. The article discusses the potential for development of the Sosnowica municipality, located in almost 70% on the areas covered by different forms of nature conservation. It also provides the main objectives of the project entitled "Developing an innovative plan for the development of Sosnowica community based on possessed potential and active use of knowledge transfer" co-funded by the European Social Fund under the Integrated Regional Operational Program and the State Budget, made by local authorities to better manage the Sosnowica municipality in accordance with the principles of sustainable development.

Key words: development plan, Sosnowica

Wstęp

Współczesna ochrona przyrody w coraz większym stopniu postrzega obszary chronione jako narzędzie ochrony różnorodności biologicznej, ważnej nie tylko dla specjalistów przyrodników ale także dla szerszych grup społecznych. Turystyka należy do obszarów działalności bardzo mocno związanych z zasobami i walorami środowiska przyrodniczego, które z jednej strony powinny podlegać ochronie, z drugiej natomiast stwarzać możliwości rozwoju gospodarczego poszczególnych rejonów kraju i województwach. Obszary chronione, tworzone w celu zachowania i ochrony wyjątkowych walorów przyrodniczych, są jednocześnie bardzo atrakcyjne pod względem turystyczno-rekreacyjnym i w związku z tym są narażone na wzmożone nasilenie ruchu turystycznego (Młynarczyk 2008).

W trosce o zachowanie i racjonalne wykorzystanie posiadanych potencjałów przyrodniczych gmina Sosnowica przystąpiła do realizacji projektu pt. „Opracowanie innowacyjnego planu rozwoju gminy Sosnowica opartego na posiadanych potencjale i czynnym wykorzystaniu transferu wiedzy” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach ZPORR oraz Budżetu Państwa.

Potencjał rozwojowy gminy Sosnowica

Gmina Sosnowica położona jest w południowej części powiatu parczewskiego, na terenie województwa lubelskiego. Zajmuje powierzchnię ok. 172,30 km², którą zamieszkuje ok. 2807 osób (www.stat.gov.pl). Zatem średnia gęstość zaludnienia tej gminy jest bardzo niska i wynosi niepełna 16 os./km². Społeczeństwo gminy z uwagi na ujemny przyrost naturalny oraz saldo migracji starzeje się. Ludność gminy utrzymuje się w większości z rolnictwa oraz leśnictwa. Jednak z uwagi na słabe gleby oraz stosowanie niskiej jakości nasion i nawozów tradycyjne rolnictwo nie jest opłacalne na tym terenie (Hurba 2007). Po upadku PGR znaczna liczba osób pozostaje bezrobotna. Mieszkańcy wykazują się niewielką aktywnością gospodarczą, co przekłada się na małą liczbę przedsiębiorstw zarejestrowanych na obszarze gminy.

O możliwości rozwoju danego obszaru pod kątem turystycznym decydują w dużej mierze trzy czynniki: dostępność komunikacyjna, walory turystyczne oraz zagospodarowanie turystyczne. Gmina Sosnowica leży dość blisko większych ośrodków miejskich będących stolicami powiatów tj. Parczewa (21 km), Chełma (61 km), Włodawy (40 km) i miasta wojewódzkiego – Lublina (59 km), które mogą generować potencjalny ruch turystycznych, jest ponadto dostępna dla transportu samochodowego. Przez teren gminy Sosnowica przechodzą dwie drogi wojewódzkie (819 i 820) o nawierzchni twardej o łącznej długości 27,952 km. Drogi powiatowe na terenie gminy posiadają łączną długość 46,615 km, w tym 37,228 km o nawierzchni twardej. Uzupełnieniem układu komunikacyjnego są drogi gminne o łącznej długości około 56 km (www.sosnowica.pl).

Znacznie gorzej prezentuje się dostępność obszaru gminy dla transportu kolejowego, ponieważ najbliższa stacja znajduje się w Parczewie oddalonym od Sosnowicy o ponad 20 km. Z tego względu publiczny transport autobusowy oraz prywatna komunikacja BUS odgrywa ogromną rolę zarówno z punktu widzenia mieszkańców, jak również potencjalnych turystów.

Najbliższym położonym lotniskiem jest Międzynarodowy Port Lotniczy im. F. Chopina w Warszawie. Jednak planowana budowa międzynarodowego lotniska w okolicach Lublina znacznie poprawi dostępność komunikacyjną gminy dla tego środka transportu. Dzięki temu turyści oraz potencjalni inwestorzy zagraniczni uzyskają łatwiejszy dostęp do obszaru gminy Sosnowica.

Największym bogactwem gminy Sosnowica są walory przyrodnicze o charakterze wypoczynkowym i krajoznawczym. Uwarunkowania klimatyczne sprzyjają rozwojowi turystyki na tym obszarze. Wg regionalizacji klimatycznej Polski Wosia (1999) gmina Sosnowica leży w Regionie Podlasko-Poleskim, w rejonie oddziaływania klimatu umiarkowanego kontynentalnego.

Coraz częściej kryterium wyboru miejsca wypoczynku jest jakość środowiska, w tym także dobra jakość powietrza atmosferycznego. Pod tym względem w gminie Sosnowica panują szczególnie atrakcyjne warunki dla rozwoju turystyki pieszej, rowerowej i konnej odbywającej się wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Brak jest większych zakładów na terenie gminy i w jej bezpośrednim sąsiedztwie, które mogłyby stanowić znaczące źródło emisji zanieczyszczeń. Głównymi punktowymi źródłami zanieczyszczeń są kotłownie indywidualne oraz kotłownie węglowe Przedsiębiorstwa Konserwacji Urządzeń Wodnych i Melioracyjnych oraz Wspólnoty Mieszkaniowej. Liniowe źródła zanieczyszczenia jakimi są drogi na terenie gminy oddziałują na jakość powietrza

atmosferycznego tylko lokalnie tj. w bezpośrednim ich sąsiedztwie, a zasięg ich oddziaływania praktycznie zamyka się w pasie drogowym (Aktualny stan ..., 2007a). Biorąc pod uwagę planowany kierunek rozwoju gminy bardzo dobra jakość powietrza w powiązaniu z licznymi jeziorami i lasami powinna być wykorzystana do rozwoju turystyki i promocji gminy jako regionu ekologicznego.

Cechą charakterystyczną krajobrazu poleskiego, w tym także gminy Sosnowica, jest bogactwo wód powierzchniowych w postaci licznych rzek i rowów melioracyjnych, jezior, stawów oraz terenów podmokłych. Gmina Sosnowica położona jest w dorzeczu Bugu oraz Wieprza. Głównymi rzekami są Piwonia i Bobrówka – dopływy Tyśmienicy, przez którą wody odprowadzane są do Wieprza. Przez teren gminy płyną także niewielkie rzeki: Mietułka i Libiszówka oraz tzw. Ciek Zienkowski.

Ważną rolę w regulacji stosunków wodnych na tym terenie odgrywa kanał Wieprz – Krzna, ciągnący się wzdłuż zachodniej i północno-zachodniej granicy gminy. Stanowi oś dużego systemu melioracyjnego zrealizowanego na potrzeby rolnictwa (nawadnianie użytków zielonych) oraz stawów rybnych.

Elementem wyróżniającym gminę Sosnowica jest bogactwo jezior oraz stawów. Na terenie gminy znajduje się siedem jezior o genezie polodowcowej, tj. Białe Sosnowickie, Czarne Sosnowickie, Cycowe, Gumienko, Skomielno, Tomasznie, Zienkowskie. Naturalny charakter posiadają jedynie jeziora: Cycowe, Gumienko i Zienkowskie, natomiast jeziora Skomielno i Tomasznie zostały sztucznie ogroblowane i włączone do systemu Kanału Wieprz – Krzna jako zbiorniki retencyjne. Jeziora Białe Sosnowickie i Czarne Sosnowickie wykorzystywane są do produkcji rybackiej, a ich wody uzupełniane są z KWK. Do celów rekreacyjnych wykorzystywane są w największym stopniu jeziora Czarne Sosnowickie oraz Tomasznie, ze względu na łatwy dostęp do brzegów i piaszczyste plaże.

Na uwagę zasługuje także jezioro Zagłębozce, wzdłuż którego brzegów przebiega granica gminy Sosnowica. Jest to typowe jezioro pochodzenia krasowego z piaszczystym dnem i lejkowatym kształtem miski ze stromo nachylonymi zboczami. Otoczone jest piaszczystą plażą i stanowi centrum turystyczne na terenie gminy z uwagi na piękne położenie oraz czystą wodę. Dodatkową atrakcją gminy Sosnowica są liczne stawy zgrupowane w trzech kompleksach: Sosnowickim, Pieszowolskim i Libiszowskim.

Pod względem jakości wody w rzece Piwonia na terenie gminy Sosnowica odznaczają się stałą i zadowalającą jakością. Wg oceny WIOŚ w Lublinie jakość KWK w punkcie pomiarowo-kontrolnym Sosnowica w 2004r. odpowiadała IV klasie czystości (wody niezadowalającej jakości). Jednak wody te zawierały dużo tlenu rozpuszczonego oraz niewielkie ilości związków biogennych, co pozwala na szybkie samooczyszczanie się wody i nie powoduje przyspieszenia eutrofizacji jezior. Również jakość wód w jeziorach na terenie gminy Sosnowica, przede wszystkim zasilanych wodami z Kanału Wieprz – Krzna, nie jest dobra. Jest to także skutek nieuporządkowanej gospodarki wodno-ściekowej w większości miejscowości na terenie gminy. Tylko okresowo wody niektórych jezior (Białe Sosnowickie, Czarne Sosnowickie, Skomielno) nadają się do kąpieli, czyli zostały zaliczone do II klasy czystości. Do jezior o dobrej jakości wód zalicza się Zagłębozce położone przy granicy gminy. Z tego powodu przyciąga wielu amatorów kąpieli i stanowi największe centrum turystyczne na tym obszarze (Aktualny stan ... 2007b).

Kolejnym ważnym elementem środowiska w gminie Sosnowica, sprzyjającym rekreacji i wypoczynkowi są kompleksy leśne, zajmujące ponad 45% jej powierzchni. Cechą charakterystyczną tych lasów są liczne jeziora śródleśne oraz gęsta sieć kanałów i rowów. Pod względem gatunkowym zdecydowanie dominują sosny (69%), natomiast uzupełnieniem są brzozy (17%), olsze (8,5%),

dęby (4,5%) i pozostałe (1%). Najstarsze okazy można odnaleźć w rejonie rezerwatu „Groby Parzyzanckie” – 150-160 letnie sosny oraz rezerwatu „Królowa Droga” – 180-200 letnie dęby. Stanowią ostoję fauny leśnej, zwłaszcza ptactwa drapieżnego oraz zwierzyny łownej. Lasy stanowią istotny walor gminy Sosnowica pod względem przyrodniczym, ekonomicznym oraz historycznym. Stwarzają możliwości obcowania z przyrodą oraz uprawiania różnych form turystyki i rekreacji.

Najcenniejsze obszary i osobliwości przyrodnicze na terenie gminy zostały objęte różnymi formami ochrony, zajmując łącznie około 68% jej powierzchni. Znajdują się tutaj:

- Europejska Sieć Ekologiczna ECONET – Poleski Obszar Węzłowy,
- Poleski Park Narodowy,
- Poleski Park Krajobrazowy,
- Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Natura 2000 „Lasy Parczewskie” (PL 060006),
- Rezerwat „Torfowisko przy Jeziorze Czarnym Sosnowickim,
- Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie” (UNESCO).

Ponadto proponuje się utworzenie dwóch rezerwatów: obejmującego około 30 ha jeziora Skomielno i otaczające je torfowisko oraz jezioro Gumienko w okolicach wsi Lejno wraz z torfowiskiem niskim o powierzchni około 105 ha. Od dawna projektuje się także utworzenie rezerwatu Kahiża obejmującego rozległe torfowisko na północny – wschód od wsi Lejno.

Pomniki przyrody wzbogacające walory krajoznawcze, zlokalizowane w Sosnowicy: dąb szypułkowy „Rybak” w parku podworskim, jawor w pobliżu siedziby Nadleśnictwa, stanowisko zimoziołu północnego w Leśnictwie Sosnowica oraz trzy dęby szypułkowe w parku podworskim w Pieszowoli.

Świadectwem historii gminy Sosnowica są zabytki architektoniczne i obiekty dziedzictwa kulturowego. Pozostałością po dawnych osadnikach jest kurhan kultury trzcinieckiej zwany potocznie „Szwedzką Mogiłą”. Ponadto na dziedzictwo kulturowe składają się zabudowania i parki podworskie dawnych właścicieli ziemskich: Sosnowskich i Krasowskich (w Sosnowicy i Pieszowoli). Znajdując się na pograniczu polsko-ukraińskim, Sosnowica była ośrodkiem kościoła prawosławnego, czego pozostałością jest okazała cerkiew w centrum wsi. Na obszarze całej gminy „rozsiane” są liczne krzyże przydrożne oraz kapliczki. Charakterystyczny krajobraz gminy wynika z bogactwa dawnej drewnianej zabudowy mieszkaniowej. Część z domów jest opuszczona, zaś niektóre, odkupione pełnią rolę domków letniskowych z zachowaniem ich tradycyjnej architektury. Bogata historia tego terenu oraz dziedzictwo kulturowe, stanowiąc potencjalny czynnik rozwoju gminy, obecnie nie jest w pełni wykorzystany. Część obiektów jest zaniedbana i wymaga prac remontowych, oraz właściwej promocji.

Na uwagę zasługują także różne formy kultywowania tradycji ludowych oraz folkloru. Na terenie gminy Sosnowica tego typu działalność prowadzą twórcy ludowi zajmujący się rękodziełem, głównie: hafciarstwem, koronkarstwem, wyrobami ze sznurka i słomy, wikliniarstwem, gobelinami oraz malarstwem. Atrakcją są też występy zespołów ludowych np. Zespołu Śpiewaczego „Hetmanki”, a także cykliczne imprezy np. Dni Sosnowicy czy Plenery Malarskie organizowane przez Społeczne Towarzystwo Kościuszkowskie (Hurba 2007).

Należy zaznaczyć, że w „Strategii rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020” (2005) gmina ta została zaliczona do grupy obszarów najatrakcyjniejszych pod względem turystyki. Jednak wykorzystanie tych walorów możliwe jest jedynie przy właściwym funkcjonowaniu infrastruktury (baza noclegowa i gastronomiczna) i bazy turystycznej umożliwiającej potencjalnym turystom zaspokajanie podstawowych potrzeb.

Baza noclegowa na terenie gminy Sosnowica jest skromna i mało urozmaicona: Centrum Szkoleniowo-Rekreacyjne „Dworek Kościuszki” w Sosnowicy, Gospodarstwo Rybackie „Polesie” Dworek w Libiszowie, Ośrodek Wczasowy nad Jeziorem Zagłębocze, Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Sosnowicy, cztery gospodarstwa agroturystyczne w Sosnowicy i Górkach zrzeszone w Nadbużańskim Stowarzyszeniu Agroturystycznym oraz pola namiotowe nad jeziorem Czarnym i Zagłębocze. Główne tereny prywatnej zabudowy letniskowej zlokalizowane są w sąsiedztwie jeziora Zagłębocze we wsiach: Zamłyniec, Lejno oraz Nowy Orzechów (Harasimiuk i in. 2007). Zjawiskiem niekorzystnym jest spontaniczny rozwój prywatnej zabudowy, za którym nie nadąża rozwój infrastruktury technicznej tj. wyposażenie w wodociągi, kanalizację, drogi.

Systematyczne podnoszenie jakości świadczonych usług w punktach noclegowych oraz gastronomicznych sprzyja kreowaniu pozytywnego wizerunku gminy wśród turystów, stanowiącego dodatkową zachętę do przyjazdu. Szansą na przyciągnięcie turystów na teren gminy może być stworzenie nowych miejsc noclegowych, głównie w gospodarstwach agroturystycznych, które w najmniejszym stopniu kolidują z ochroną przyrody. Kwatery agroturystyczne zlokalizowane są zazwyczaj na terenach zabudowy rolniczej i stanowią dodatkowe, pozarolnicze źródło dochodów. Ich standard oraz dodatkowe atrakcje np. w postaci kuchni regionalnej, mogą podnosić walory turystyczne gminy.

Baza gastronomiczna ma istotny wpływ na jakość i komfort wypoczynku na danym obszarze. Ponadto może sama w sobie stanowić czynnik przyciągający turystów. Na bazę gastronomiczną w gminie Sosnowica składają się: restauracja w Sosnowicy w „Dworku Kościuszki” obsługująca tylko klientów korzystających z noclegów oraz bary i punkty gastronomiczne nad jeziorem Zagłębocze. Istnieje także możliwość wyżywienia w gospodarstwach agroturystycznych.

Wraz z ewentualnym wzrostem ruchu turystycznego na tym obszarze konieczne będzie rozwinięcie oraz urozmaicenie infrastruktury gastronomicznej spełniającej potrzeby turystów. Wprowadzenie elementów kuchni lokalnej do jadłospisu w punktach gastronomicznych lub wykreowanie tzw. potraw regionalnych wpłynęłoby na podniesienie atrakcyjności kulinarnej gminy i przyczyniło do wzrostu zainteresowania wśród turystów.

Infrastruktura paraturystyczna stanowi niezwykle ważny element zagospodarowania turystycznego na terenie gminy, umożliwiającą prawidłowe wykorzystanie walorów, zachowując jednocześnie równowagę przyrodniczą. Do najważniejszych elementów należy zaliczyć szlaki i trasy turystyczne. Przez teren gminy Sosnowica wytyczono trzy szlaki turystyczne:

- szlak historyczno-przyrodniczy „Nałęcz” (czarny) prowadzący z Sosnowicy do wsi Jamniki;
- Centralny Szlak Turystyczny PTTK – „Centralny Szlak Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego” (niebieski) prowadzący z Włodawy przez Sosnowicę do ośrodka nad Jeziorem Zagłębocze, a dalej do Urszulina;
- szlak rowerowy „Śladami wschodniosłowiańskiej tradycji cerkiewnej na Polesiu Lubelskim” (żółty), który wiedzie z Puchaczowa do Horostyty.

Funkcjonują także dwie ścieżki dydaktyczne: ścieżka przyrodnicza „Perehod” na terenie Poleskiego Parku Narodowego, przeznaczona głównie do obserwacji ptaków oraz ścieżka edukacyjno-przyrodnicza „Borek” prowadząca przez tereny leśne, jej głównym celem jest ukazanie walorów przyrodniczych terenu oraz przybliżenie pracy leśnika.

Dla amatorów wycieczek rowerowych wytyczono szlak rowerowy (czerwony) prowadzący z Parczewa do Sosnowicy umożliwiającą poznanie najcenniejszych chronionych obiektów przyrodniczych, licznymi miejscami walk żołnierzy polskich oraz zabytkami architektonicznymi.

W południowo-wschodniej części gminy przebiega fragment Poleskiego Szlaku Konnego opracowanego przez Regionalne Towarzystwo gminy Sawin przy współpracy z Ośrodkiem Jeździecko-Hodowlanym „Żurawiejka” w Bukowej Małej. Na terenie gminy szlak prowadzi od Kol. Wola Wereszczyńska do wsi Lipnik i dalej do Pieszowoli. Przed wsią zorganizowane jest pole biwakowe z miejscem postojowym dla koni. Dla wędkarzy zorganizowano łowiska specjalne na terenie jeziora Białego Libiszowskiego (czynne od początku maja do końca września) oraz nad jeziorem Skomielno. Bardzo ważnym elementem umożliwiającym rozwój turystyki na danym terenie jest odpowiednio prowadzona promocja gminy i dystrybucja ofert turystycznych.

Możliwości kształtowania rozwoju gminy pod kątem turystyki

Gmina Sosnowica posiada liczne walory przyrodnicze i kulturowe, które stanowią o jej atrakcyjności, ale jednocześnie wprowadzają liczne ograniczenia w możliwościach i kierunkach rozwoju gminy. W celu lepszej koordynacji rozwoju zrównoważonego, gmina Sosnowica podjęła pod w 2006 r. inicjatywę mającą na celu „Opracowanie innowacyjnego planu rozwoju Gminy Sosnowica opartego na posiadanym potencjale i czynnym wykorzystaniu transferu wiedzy”. Projekt ten polegał na przeprowadzeniu wszechstronnych badań i analiz potencjału rozwojowego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych mogących stymulować turystyczny rozwój gminy. Opracowywana jest koncepcja modelowego planu strategicznego rozwoju Gminy w oparciu o nowatorskie metody badawcze. Powyższy projekt został w 75% sfinansowany z funduszy Unii Europejskiej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i 25% ze środków Budżetu Państwa.

Ze względu na wrażliwość środowiska na degradację i antropopresję rozwój turystyki musi być kontrolowany pod względem ilościowym i jakościowym. Należy zapobiegać niekontrolowanemu rozwojowi już obserwowanemu w Gminie Sosnowica, które mogą się nasilić wraz ze zwiększoną ofertą inwestycyjną gminy. Struktura przestrzenna rozwoju funkcji turystycznych powinna być zatem ograniczona przestrzennie i w miarę możliwości skupiona. W związku z tym w Innowacyjnym Planie Rozwoju gminy Sosnowica (2007) zaproponowano następujący model rozwoju turystyki.

Utworzenie jednego ośrodka centralnego w gminie o wyższej randze, spełniającego europejskie standardy atrakcyjności i jakości usług. Ośrodek może być utworzony na bazie miejscowości Sosnowica oraz Sosnowica – Dwór przy wykorzystaniu atrakcyjnych terenów (stawów i jezior) w okolicy Libiszowa. W ośrodku centralnym należy zlokalizować obiekty zaspokajające zarówno potrzeby mieszkańców jak i turystów (mieszkania i usługi z zakresu: administracji, zdrowia, oświaty i kultury, handlu, gastronomii, rzemiosła). Dodatkowo należy zlokalizować bazę noclegową (hotele, pensjonaty, centra konferencyjne, kwatery prywatne, pola namiotowe i kempingi), usługi gastronomiczne, usługi handlu, infrastrukturę turystyczną (kąpieliska, urządzenia sportowe, trasy wycieczkowe, muzea, miejsca pamięci, itp.), infrastrukturę turystyki kwalifikowanej (trasy rowerowe, konne, łowiska, wypożyczalnie sprzętu), punkty IT, parkingi i węzły komunikacyjne – dworzec autobusowy.

Uzupełniającą rolę pełnić będą tzw. „wsie rekreacyjne”. Na terenie gminy Sosnowica wskazano dwa zespoły wsi: Nowy Orzechów i Stary Orzechów (w sąsiedztwie jezior Skomielno i Tomasz w południowo-zachodniej części gminy) oraz Bohutyn, Mościska, Olchówka i Kropiwiki w części północnej. Pozostałe wsie położone są zbyt blisko obszarów chronionych, a przekształcenia w kierunku turystyczno-rekreacyjnym miałyby negatywne oddziaływanie na obszary objęte ochroną. Ewentualnie można rozpatrywać utworzenie dodatkowych trzech zespołów wsi rekreacyjnych

o bardzo ograniczonym programie rozwoju, tj.: Załynec i Lejno (związane z jeziorem Zagłębocze), Górki, Komarówka i Turno (związane z Obszarem Chronionego Krajobrazu) oraz pieszowola i Zienki (związane z Poleskim Parkiem Narodowym). Pozostałe wsie na terenie gminy Sosnowica powinny zachować naturalnych charakter i funkcje ze względu na celowe ograniczanie rozwoju funkcji turystycznych oraz ograniczanie potencjalnej presji turystów na środowisko naturalne.

Tereny otwarte znajdujące się poza granicami wsi powinny pozostać pod ścisłą ochroną, wynikającą z planów ochrony (dla obszarów prawnie chronionych) oraz ustaleń dokumentów gminnych, np. IPR lub Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Wskazane jest objęcie terenów otwartych zakazem zabudowy lub innej działalności inwestycyjnej oddziałującej negatywnie na jakość środowiska i krajobrazu. Ponadto na terenach otwartych należy przeprowadzić rewitalizację krajobrazu. Na terenach otwartych dopuszcza się prowadzenie inwestycji związanych bezpośrednio z ich ochroną lub ekspozycją oraz systemem ciągów pieszych, rowerowych i konnych umożliwiających ich turystyczną, edukacyjną i naukową eksplorację.

Dotychczasowe funkcje gminy – rolnictwo, leśnictwo i inne działy gospodarki mogą się rozwijać z uwzględnieniem priorytetowej funkcji turystycznej obszaru. Rolnictwo można przekształcać w kierunku rolnictwa ekologicznego produkującego tzw. „zdrową żywność”. Może to stanowić dodatkową atrakcję gminy. Udostępnianie stawów rybnych dla wędkarzy także podniesie zainteresowanie tym obszarem wśród turystów.

Ze względu na bogate walory kulturowe obszar w rejonie miejscowości Sosnowica został ujęty w „Planie Zagospodarowania Województwa Lubelskiego” (2002) do utworzenia „Sosnowickiego Parku Kulturowego”, co ma podnieść dodatkowo rangę Sosnowicy jako ośrodka centralnego. W przeszłości gmina Sosnowica pozostawała pod wpływem kultur: polskiej, ruskiej i żydowskiej, dlatego można tu utworzyć „Centrum Dialogu Trzech Kultur”, które w połączeniu z szlakami historycznymi służyłoby do kultywowania dawnych tradycji. Ze względu na wielu twórców ludowych działających na terenie gminy można utworzyć także „Centrum Kultury Ludowej”. W IPR gminy Sosnowica wskazano także na konieczność poprawienia układu komunikacyjnego gminy, a także szereg działań zmierzających do utrzymania lub polepszenia stanu środowiska przyrodniczego gminy.

Podsumowanie

Obszary posiadające ponadprzeciętne walory przyrodnicze objęte różnymi formami ochrony, stanowią często najistotniejszy walor dla rozwoju turystyki. Turystyka powinna rozwijać się w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju, a wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego nie może go degradować lub osłabiać. Preferuje się ograniczanie przestrzenne rozwoju zabudowy związanej z turystyką. Tworzenie nowych miejsc noclegowych może odbywać się na bazie istniejących zasobów mieszkaniowych (gospodarstwa agroturystyczne, prywatne kwatery) oraz nowych obiektów o zróżnicowanym standardzie. Należy dążyć do jak najlepszego wykorzystania dziedzictwa kulturowego do tworzenia regionalnych produktów turystycznych np. potrawy regionalne, wycieczki śladami nieszczęśliwej miłości Tadeusza Kościuszki, odtwarzanie nieistniejących już obiektów na bazie zachowanych przekazów, itp. Tworzenie nowych szlaków turystycznych umożliwiających eksplorację obszarów chronionych w sposób nie zagrażający środowisku. Preferowane są następujące formy turystyki: ekoturystyka, agroturystyka, turystyka kwalifikowana: piesza, konna, rowerowa, kajakarstwo, narciarska, wędkarstwo, obozy ornitologiczne oraz ograniczanie turystyki masowej.

Literatura

- Aktualny stan środowiska na terenie gminy Sosnowica w zakresie jakości powietrza atmosferycznego. 2007a. Lubelska Fundacja Ochrony Środowiska Naturalnego, Lublin.
- Aktualny stan środowiska na terenie gminy Sosnowica w zakresie jakości wód powierzchniowych. 2007b. Lubelska Fundacja Ochrony Środowiska Naturalnego, Lublin.
- Dylewski R. Hurba M. Kraszewska E. Polska A. Czopek J. Strzałkowska J. 2007. Innowacyjny Plan Rozwoju gminy Sosnowica. IGPIM. Lublin.
- Harasimiuk M. Świeca A. Krukowska R. Tucki A. 2007. Potencjały i uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych w gminie Sosnowica, Lublin.
- Hurba M. 2007. Analiza potencjałów rozwojowych gminy Sosnowica – analiza zbiorcza potencjałów i uwarunkowań rozwoju. IGPIM, Lublin.
- Młynarczyk K. 2008. Przyrodnicze uwarunkowania animacji turystyki aktywnej. Nauka Przyroda Technologie. T.2. z.4. Warszawa.
- Plan Zagospodarowania województwa Lubelskiego. 2002. Biuro Planowania Przestrzennego. Lublin.
- Strategia Rozwoju województwa Lubelskiego. 2005. Zarząd Województwa Lubelskiego. Lublin.
- Woś A. 1999. Klimat Polski. PWN. Warszawa.
- www.sosnowica.pl
- www.stat.gov.pl

Monika Hurba

Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza
im. W. Pola w Lublinie
monika.hurba@wp.pl